

Det Kongelige Justisdepartement
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres referanse 201105084/TSC
Vår referanse 2011/9150-0 730 THE
Saksbehandler Tony Heyerdahl, tlf. 61 26 61 07

Dato 31.01.2012

Høringsvar NOU 2011:10 - I velferdsstatens venterom, om mottaks-tilbudet for asylsøkere.

Sammendrag

Høringsbrev knyttet til NOU 2011:10 ble mottatt 21.12.2011 og det ble gitt frist til 31.01. 2012 til Fylkesmennene for å komme med innspill. Fylkesmannen i Oppland slutter seg til forslaget om å endre tilsynsordningen slik at Fylkesmennene får tilsynsansvar for statlige asylmottak, og foreslår at det organiseres regionalt som i spesialisthelsetjenesten på grunn av avstander og variasjoner i antall mottak. Fylkesmannen i Oppland foreslår også at mottakspersonell får lovfestet opplysningsplikt til kommunenes barneverntjeneste.

Om Fylkesmannen i Opplands erfaringer med statlige asylmottak

Oppland har for tiden 10 asylmottak lokalisert i 10 forskjellige kommuner geografisk fordelt over hele fylket. I tillegg er det et omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år på Gjøvik som drives av BUF-etat. Dette innebærer at det i nærmere halvparten av kommunene i Oppland finnes et asylmottak. Demografisk betyr dette mye i Oppland, da det til enhver tid bor flere tilsammen i disse mottakene enn det er innbyggere i den tredje minste kommunen i fylket.

Mottakene innebærer for kommunene mer enn bare et botilbud for asylsøkere. Det er en ikke uvesentlig velferdsproduksjon i tilknytning til beboerne fra helsetjeneste, arbeids- og velferdsforvaltningen, barneverntjeneste, skole og barnehager. Kontaktflaten mot Fylkesmannens oppgaver og ansvar er derfor i stor grad til stede i fylket. I de årlige søknadene om skjønnsmidler fra kommunene problematiseres det ofte rundt de velferdsmessige utfordringene mottakene utgjør.

Fylkesmennene er spesielt blitt bedt om å vurdere kapittel 19 om endringer i tilsynsordninger. Det er i dag ett kommunalt drevet asylmottak i fylket - Lundeskogen statlige mottak – som har hatt tilsyn fra UDI Indre Østland. Fylkesmannen i Oppland har et tilsynsforum der alle statlige virksomheter som driver med tilsyn deltar, og det har derfor vært naturlig å følge med på UDI's tilsynsrapporter og metoder.

Fylkesmannen i Oppland har siden oppstarten av Gjøvik omsorgssenter hatt den tilsynsmessige oppfølgingen der, utført både ved systemrevisjoner og ved individtilsyn overfor de barna som er der. Det kan nevnes at Fylkesmannen i Oppland har avgitt flere kritiske rapporter om forhold ved institusjonen og også gitt pålegg. Det er Fylkesmannen i Opplands Helse- og sosialavdeling som har hatt oppgaven knyttet til resultatområdet, og det er derfor utviklet spesiell kompetanse på området, herunder samtale med barn fra andre kulturer, alltid via tolk. Fylkesmannens Oppvekst- og utdanningsavdeling har også hatt tilsynsoppgaver innen mottaksfeltet gjennom tilsyn med vertskommunenes skoletilbud. Det tidligere Helsetilsynet i Oppland har hatt flere tilsyn med kommunale helse-, omsorg- og smitteverntjenester overfor beboere i mottak. Den samlede tilsynsvirksomheten og tilsynskompetansen på feltet er derfor betydelig.

Fylkesmannens vurdering av forslaget om å bli tillagt tilsyn med de statlige asylmottak
I NOU 2011:10 kapittel 19 foreslås det som et alternativ at Fylkesmennene får tillagt tilsynsansvaret med de statlige asylmottakene. Fylkesmannen i Oppland støtter under visse forutsetninger dette forslaget.

Vi mener at det er riktig og nødvendig med et eksternt tilsynsorgan for å etterleve rettssikkerhetsprinsippet om uavhengig tilsyn, og at dette legges utenfor UDI. Videre er det viktig at det finnes et overordnet nasjonalt organ som er garantist for nasjonal likhet, utvikling av oppdrag og metoder. Et slikt overordnet nasjonalt organ bør også ha som oppgave å evaluere at tilsynet gjennomføres i rett volum og at de blir virkningsfulle når kritikkverdige forhold avdekkes. Det vil være naturlig at dette tillegges Statens helsetilsyn som allerede har disse overordnede oppgaver for flere viktige tilsynsområder hos Fylkesmennene. Fylkesmannen i Oppland legger vekt på at det må formuleres bestemmelser i utlendingsloven som innebærer plikt til å etablere styringssystemer innenfor de områdene man etablerer tilsyn, slik at de kan revideres på samme måte som f. eks. i helsetjenestene og den kommunale velferdsforvaltningen.

Å velge Fylkesmennene vil også være å ta i bruk ressurseffektive tilsynsmyndigheter med høy kompetanse og lang erfaring innen både systemrettede og individrettede tilsyn. Det finnes i tillegg, som tidligere nevnt, stor lokalkunnskap om lokale kommunalrelaterte forhold, som velferdstjenester og lokalt næringsliv. En svakhet vil kunne være eventuell nødvendig kompetanse innen utlendingsretten, men Fylkesmennene har lang tradisjon for å ta inn nye tilsynsområder i porteføljen og knytte til seg ny og nødvendig kompetanse for å løse nye oppdrag.

En mulig svakhet vil være å beholde kompetanse hvis det skjer en stor og rask nedgang i antall mottak. For å skape en viss robusthet over tid, bør det vurderes å lage regionaliserte enheter. Regioninndelingen kan f. eks. følge UDI sin regioninndeling. Dette vil innebære at ikke alle Fylkesmennene får oppgaver. Om bare en Fylkesmann dekker hele landet, vil på den andre siden kunne medføre alt for stort geografisk ansvarsområde. En regionalisert ordning vil innebære at det må formuleres bestemmelser om at *en* Fylkesmann kan ha oppgaver også i andre fylker enn sitt eget.

I pkt. 19.7.1 er det foretatt en ressursberegning for tilsyn. Vi har sammenlignet den anslåtte ressursbruken med de systemrevisjoner vi utfører med et team på tre til fire personer, og vi finner at utvalgets beregninger sammenfaller med våre erfaringer.

Forholdet til barnevernlovgivingen

Fylkesmannen i Oppland vil benytte anledningen til å påpeke to forhold. Det ene er det enda ikke er etablert felles mottakssystem innenfor barnevernets ansvar for *alle* enslige asylsøkere under 18 år. Vi ser dette som uheldig ved at ikke alle barn under 18 år omfattes av samme praksis.

Det andre forholdet er behovet for å få gitt nødvendig risikoinformasjon om barns livsvilkår og mulig omsorgssvikt til kommunenes barneverntjeneste. Fylkesmannen i Oppland har funnet en betydelig underrapportering av slik risikoinformasjon hos personell i skole, barnehage og helsetjenestene. Det er derfor viktig å lovfeste opplysningsplikt til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at barn mishandles eller blir utsatt for omsorgssvikt. Dette bør gjelde alle personellgrupper som har kontakt med barn eller deres omsorgsytere. Fylkesmannen i Oppland foreslår derfor at det tas inn en bestemmelse i mottakenes lovgrunnlag tilsvarende helsepersonelloven § 33 som skal gjelde for ansatte i statlige asylmottak uansett om de er privat eller offentlig drevet.

Konklusjon

Fylkesmannen i Oppland slutter seg til forslaget om å endre tilsynsordningen slik at Fylkesmennene får tilsynsansvar i statlige asylmottak, og foreslår at det organiseres regionalt som i spesialisthelsetjenesten på grunn av avstander og variasjoner i antall mottak. Fylkesmannen i Oppland foreslår også at mottakspersonell får lovfestet opplysningsplikt til kommunenes barneverntjeneste.

Kristin Hille Valla

Beate Golten
fung. avdelingsdirektør

Kopi til:
Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet Postboks 8004 Dep 0030 OSLO